



REPUBLIKA SLOVENIJA  
**VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE**  
**KOMISIJA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE**  
**ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ**

T: 01 230 59 74  
E: glavna.pisarna@mors.si  
www.mors.si

Številka: 131-24/2022

Datum: 31. 1 2024

## **Program dela Komisije Vlade RS za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2024**

### **I. UVOD**

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v Republiki Sloveniji urejeno z:

- Zakonom o vojnih grobiščih (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17, v nadaljnjem besedilu: ZVG) in
- Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Uradni list RS, št. 55/15 in 92/21, v nadaljnjem besedilu: ZPVGPŽ).

Varstvo vojnih grobišč in varstvo prikritih vojnih grobišč je v pristojnosti Republike Slovenije.

#### **Vlada Republike Slovenije**

ZPVGPŽ v 3. členu določa, da je za varstvo prikritih vojnih grobišč pristojno ministrstvo, ki je pristojno za vojna grobišča, torej ministrstvo za obrambo, saj Zakon o državni upravi (ZDU-1) v 35. členu določa, da Ministrstvo za obrambo opravlja naloge na področjih obrambnega sistema, sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, vojnih invalidov, vojnih veteranov in žrtev vojnega nasilja ter vojnih grobišč.

Do spremembe v letu 2021 je varstvo prikritih vojnih grobišč sodilo pod okrilje Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, varstvo vojnih grobišč pa pod Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V okviru Ministrstva za obrambo je bila v letu 2021 ustanovljena Uprava Republike Slovenije za vojaško dediščino (v nadaljnjem besedilu: URSVD), ki je v celoti prevzela pristojnost izvajanja upravljanja in varstva vojnih grobišč in prikritih vojnih grobišč.

## **Komisija Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč**

Za vodenje aktivnosti pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč, v skladu z ZPVGŽ in ZVG, je Vlada Republike Slovenije na seji dne 10. 5. 2022 (sklep Vlade RS št. 01201-3/2022/6) imenovala Komisijo Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč (v nadaljnjem besedilu: Komisija), ki jo sestavljajo:

- dr. Jože Dežman, predsednik
- dr. Mitja Ferenc, član
- dr. Anton Velušček, član
- dr. Maksimiljan Sagadin, član
- dr. Jožef Možina, član
- dr. Renato Podbersič, član
- Breda Gačnik, članica
- dr. Tomaž Ivešič, član
- Peter Sušnik, član

Naloge tajnika in namestnice tajnika Komisije ter strokovne, tehnične in administrativne naloge za potrebe Komisije opravljata zaposlena na URSVD.

Sredstva za delo Komisije so zagotavljana v okviru proračuna Ministrstvo za obrambo, URSVD

## **II. PROGRAM DELA KOMISIJE VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA REŠEVANJE VPRAŠANJ PRIKRITIH GROBIŠČ ZA LETO 2024**

Podlaga za pripravo Programa dela Komisije Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč za leto 2024 je tretji odstavek 4. člena ZPVGŽ in 6. člen ZPVGŽ, ki določa, da postopek odkrivanja prikritih vojnih grobišč obsega:

- zbiranje in obdelovanje podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih,
- evidentiranje prikritih vojnih grobišč in grobov, njihovo začasno obeležitev in zavarovanje,
- potrjevanje grobišč,
- skupinsko ali posamično identifikacijo, če je to mogoče,
- pokop žrtev,
- predlog za vpis grobišča v register vojnih grobišč in v register kulturne dediščine,
- ureditev grobišča.

## **1. Zbiranje in obdelava podatkov o prikritih vojnih grobiščih in grobovih - urejanje evidenc in baze**

V letu 2024 bo ena prednostnih nalog Komisije ureditev in dopolnitev baze prikritih vojnih grobišč z ustreznimi evidencami in ažurnimi podatki. Podatke bo Komisija pridobivala v sodelovanju z ustreznimi domačimi in tujimi ustanovami (državni arhivi, inštituti itd.). Hkrati se bo nadaljevalo z zbiranjem in obdelavo podatkov o novih prikritih grobiščih, njihovim potrjevanjem, evidentiranjem in začasnim zavarovanjem, kar bo vključevalo tudi terensko delo.

Potrebno je posodobiti evidenco prikritih vojnih grobišč z vzpostavitvijo preverjenih temeljnih kategorij, ki nato omogočajo upravljanje, urejanje, načrtovanje posegov: evidentirano – neraziskano, nepotrjeno, potrjeno, urejeno, drugo.

Dr. Ferenc pripravlja temeljni pregled stanja s podrobnim opisom 750 grobišč (nastanek, raziskave...) in opisom delovanja Komisije od leta 1990 dalje. V letu 2024 bo izšlo tudi šesto poročilo Komisije.

Projekt vzpostavljanja baze in aplikacije Grobišče s Filozofsko fakulteto se nadaljuje tudi v letu 2024.

Komisija v letu 2024 načrtuje pripravo predlogov za vpis urejenih grobišč v register vojnih grobišč po ZVG. Na podlagi izvedenih vpisov v register vojnih grobišč, Komisija pričakuje, da se bo uredilo tudi vprašanje vpisa prikritih grobišč v register kulturne dediščine (12. člen ZPVGPDŽ).

## **2. Potrjevanje grobišč/sondiranje**

Na podlagi objavljenega javnega razpisa za sondiranje in izkope v letih 2023/2024 bo izbrani izvajalec v letu 2024 opravljal sondiranja na lokacijah, ki jih bo določila ožja delovna skupina za pripravo programa sondiranja in izkopov, katere člani so: Mitja Ferenc, Peter Sušnik, Renato Podbersič, Milan Sagadin in Jurij Pušlar (URSVD). Vodja skupine je Mitja Ferenc.

V primeru zanesljivih informacij o obstoju še nepoznanih grobišč, ki jih Komisiji posredujejo posamezniki, bodo sondiranja opravljena tudi na teh lokacijah, glede na finančne zmožnosti.

## **3. Prekopi**

Komisija bo v okviru postopkov odkrivanja prikritih vojnih grobišč v letu 2024 vključila prikrita vojna grobišča z žrtvami iz vrst slovenskega in romskega prebivalstva. Komisija bo v sklop

prekopov vključila tudi individualne in družinske pobude za izkope, ki jih bodo podali svojci žrtev, kot npr. izkop štirih oseb pri Šentrupertu, izkop osmih oseb umorjenih pri Jarenini in prekop posmrtnih ostankov iz vojaškega pokopališča v Šentvidu pri Ljubljani.

Poleg izvedbe prekopov po seznamu iz Evidence prikritih vojnih grobišč bo Komisija prekope izvajala tudi skladno z 13. členom ZPVGŽ, ki ureja naključno odkrita vojna grobišča. Prekopi se bodo izvajali na podlagi objavljenega javnega razpisa za sondiranje in izkope v letih 2023/2024.

Vsi postopki prekopa žrtev morajo biti izvedeni skladno z Zakonom o vojnih grobiščih (Uradni list RS, št. 65/03, 72/09 in 32/17) in z Zakonom o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev (Uradni list RS, št. 55/15 in 92/21). Odkrivanje vojnih grobišč in prekop žrtev mora biti izvedeno v skladu s pravili arheološke in antropološke stroke. Nadzor nad izvajanjem del bo vodila Komisija, kakor tudi način pokopa.

#### **4. Pokop žrtev**

V okviru postopka odkrivanja prikritih vojnih grobišč ima Komisija posebno pristojnost odločanja o vrsti pokopa posmrtnih ostankov žrtev novoodkritih grobišč.

Komisija predlaga, da se ekshumirani posmrtni ostanki iz prikritih morišč in grobišč ter drugi ekshumirani posmrtni ostanki žrtev vojne, revolucije in povojnega nasilja iz drugih grobišč in grobov pokopljejo v Ljubljani. Komisija bo z organizacijami, ki zastopajo žrtve in zainteresirano civilno družbo, pripravila izhodišča in organizirala razprave o možni obliki in lokaciji pokopnega prostora s spomenikom.

Glede skupin tujcev bo potrebno določiti protokol, na podlagi katerega se določi pokop, saj Slovenija ne more prevzeti vseh stroškov. Če želi Slovenija pokopati hrvaške žrtve, mora pridobiti uradno soglasje Hrvaške. Komisija predlaga, da to vprašanje obravnava skupna medvladna mešana komisija za izvajanje Sporazuma med Vlado Republike Slovenije in Vlado Republike Hrvaške o urejanju vojnih grobišč.

Pokopi se bodo po potrebi izvedli tudi na kraju najdbe grobišča oziroma v kostnici ali v družinskem grobu na zahtevo svojcev žrtve.

## 5. Depo vzorcev za identifikacijo

Skladno s 10. členom ZPVG PŽ bo v primerih, ko je to mogoče, Komisija zagotavljala identifikacijo posmrtnih ostankov slovenskih žrtev tudi z odvzemom vzorcev DNK za morebitno naknadno genetsko analizo.

Po sklepu Komisije so odvzeti vzorci, pod strokovnim nadzorom Nacionalnega forenzičnega laboratorija Generalne policijske uprave, ustrezno hranjeni v srednjem prekatu kostnice na pokopališču v Škofji Loki, ki ga ima URSVD v najemu.

Tudi najdeni predmeti pri prekopu ali sondiranju grobišč, ki bi lahko pripomogli k identifikaciji žrtev so zavarovani in evidentirani skladno z načeli forenzične in arheološke stroke ter metodologijo, ki jo je predpisala Komisija. Vsak predmet, ki je najden pri postopku odkrivanja prikritih vojnih grobišč (potrjevanje/sondiranje, prekop, intenzivni arheološki površinski pregled terena, sanitarni iznos iz jam, itd.) izvajalec in policija zavarujeta in evidentirata skladno z načeli forenzične in arheološke stroke. Metodologijo izvedbe sondiranj in prekopov je sprejela Komisija, ki zagotavlja, da se najdeni predmeti zavarujejo, evidentira se tudi mesto najdbe predmeta, posamezni predmet pa se poveže s konkretnim človeškim skeletnim ostankom. V primeru, ko obstaja možnost povezave predmeta s skeletnim ostankom, se na njegovi podlagi poskuša ugotoviti identiteto osebe, ki ji je predmet pripadal.

Vprašanje identifikacije izkopanih žrtev bo potrebno obravnavati v ustreznem zakonodajnem okviru, ki bo med drugim določil tudi postopke zbiranja, evidentiranja in upravljanja s podatki DNK žrtev in sorodnikov pogrešanih oseb. V ta zakonodajni okvir bo moralo biti vključeno tudi sodelovanje služb Ministrstva za notranje zadeve (Nacionalni forenzični laboratorij) z ustreznimi strokovnimi službami agencij, nevladnih in mednarodnih organizacij pri postopkih analiz. Glede na že opravljene posvete in prejeta pojasnila Policije je evidentiranih dilem, ki presegajo aktualni pravni red Republike Slovenije toliko, da onemogočajo odločitev o nadaljnjem ravnanju z vzorci, ki so hranjeni v kostnici v Škofji Loki.

Komisija predlaga, da Vlada Republike Slovenije imenuje posebno delovno skupino za pripravo pravne podlage in operativnih izvedbenih navodil za zbiranje, evidentiranje in upravljanje z DNK ter za identifikacijo žrtev. Vodenje delovne skupine naj prevzame Uprava za vojaško dediščino, člani pa naj bodo predstavniki Nacionalnega forenzičnega laboratorija, Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za javno upravo in Ministrstva za pravosodje ter nevladnih organizacij, ki predstavljajo sorodnike žrtev.

## **6. Ureditev grobišč**

Komisija v letu 2024 načrtuje ureditev tistih grobišč, ki so bila potrjena v prejšnjih letih in še niso urejena. Z ureditvijo predvidenih lokacij bo Komisija postopoma izenačila stanje raziskanih in urejenih grobišč, ki bodo tako primerna za vpis v register vojnih grobišč in nato v register nepremične kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo, skladno z zakonom, ki ureja varstvo kulturne dediščine. Komisija bo v letu 2024 pripravila predloge/vloge za vpis v register vojnih grobišč pri URSVD, ki se vodi po ZVG. Komisija pričakuje, da bo Ministrstvo za kulturo in Zavod za varstvo kulturne dediščine, pripravil kriterije in standarde za vpis vojnih grobišč (t.j. urejenih prikritih vojnih grobišč) v register nepremične kulturne dediščine.

Komisija bo za potrebe ureditve grobišč in za pripravo predloga za vpis v register vojnih grobišč po potrebi uporabila tudi geodetske storitve, s katerimi bo uredila parcelne meje, določila funkcionalno zemljišče, na katerem se nahaja grobišče, določila omejitev lastninske pravice (za morebitno povračilo škode) ali omogočila odkup dela zemljišča.

Komisija bo v sodelovanju z URSVD vzpostavila program nadzora in vzdrževanja že urejenih grobišč in po potrebi (poškodbe, odstranitve) znova začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča iz Evidence prikritih grobišč oziroma bo začasno obeležila in zavarovala prikrita vojna grobišča, ki bodo na novo evidentirana. Predvsem je treba urediti ograje in križe, kot osnovni material se ohrani smrekov les, sanacija in zaščita lesenih delov pa se bo izvajala na štiri do pet let. URSVD bo v letu 2024 naročila pregled in oceno stanja do sedaj urejenih grobišč. Na podlagi ocene stanja bo izveden javni razpis za sanacijo grobišč in njihovo urejanje.

## **7. Hramba predmetov**

Predmeti trajne hrambe, odkriti ob prekopih žrtev, se na podlagi sklenjenega Protokola prevzema predmetov trajne hrambe pri prekopih žrtev vojnega in povojnega nasilja predajo ustrezni inštituciji.

## **8. Delo komisije (sejnine in stroški članov komisije, strokovna literatura, oprema, nadomestila za strokovno delo članom komisije, zakonodaja)**

Sejnine in stroške za udeležbo na seji URSVD obračuna na podlagi sklepa Vlade RS št. 01201-10/2008/5 in Uredbe o sejinah in povračilih stroškov v javnih skladih, javnih agencijah, javnih zavodih in javnih gospodarskih zavodih (Uradni list RS, št. 16/09, 107/10, 66/12, 51/13 in 6/15).

Člani komisije so skladno s 4. členom ZPVGŽ upravičeni do povračila stroškov, nastalih v zvezi z opravljanjem strokovnih nalog in do ustreznega nadomestila za njihovo dejansko

opravljeno delo. Vlada Republike Slovenije je na 88. redni seji dne 19. 5. 2016 določila višino nadomestila za opravljanje strokovnih nalog članov Komisije (Sklep št: 13100-4/2016/3).

Komisija bo v letu 2024 dejavna tudi na področju mednarodnega sodelovanja s pristojnimi inštitucijami držav, katerih državljani so žrtve v prikritih vojnih grobiščih na območju Republike Slovenije. Komisija bo predvsem okrepila funkcionalno sodelovanje na podlagi meddržavnih sporazumov (z Republiko Hrvaško, Italijansko republiko in Zvezno republiko Nemčijo) ter skušala vzpostaviti sodelovanje tudi tam, kjer sporazumov ni (Republika Srbija in Črna Gora).

Komisija ugotavlja, da pri izvajanju določenih nalog prihaja do nejasnosti in ovir (npr. nestrinjanje lastnika nepremičnine s potrjevanjem in urejanjem prikritih grobišč, vpis prikritih grobišč v register kulturne dediščine), zato bi bilo potrebno pripraviti analizo izvajanja Zakona o prikritih vojnih grobiščih in pokopu žrtev ter pripraviti zaključke in ugotovitve.

## **9. Zaključek**

Komisija je že v preteklih letih s svojim delovanjem vzpostavila ustrezne postopke in standarde pri postopkih odkrivanja prikritih vojnih grobišč. Prioritetna naloga komisije v letu 2023 je bila dokončanje postopkov izkopa posmrtnih ostankov vojnega grobišča Macesnova gorica. V letu 2024 bo težišče komisije sodelovanje s pristojnimi organi pri iskanju primerne lokacije za dostojen pokop žrtev. V letu 2024 bo komisija začela tudi s postopki za pospešitev izvajanja sondiranja lokacij prikritih vojnih grobišč. Cilj komisije v bodoče je tudi poglobitev odnosov in izboljšanje sodelovanja s pristojnim ministrstvom in drugimi organi, ki se srečujejo z reševanjem tematike odkrivanja prikritih vojnih grobišč. Komisija vidi tudi potrebo po analizi področne zakonodaje ter sprememb predvsem glede ureditve vprašanj pridobivanja soglasij lastnikov zemljišč na območjih predvidenih za sondiranje ali izkope posmrtnih ostankov.

Dr. Jože DEŽMAN  
PRESEDNIK KOMISIJE

